

GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSE HERVORMDE KERK TE ZANDVOORT

door P. VAN DER MIJE KCzn

Uitgegeven ten bate van het Bouw- en Restauratiefonds
van de Hervormde Gemeente te Zandvoort

De foto's op pagina 6, 8, 9, 10 en 16 zijn van fa. Anth. Bakels te Zandvoort.

De foto's op pagina 21 en 24 zijn van Cees van der Meulen te Zandvoort.



Voorwoord

Gaarne wil ik een kort voorwoord schrijven bij het verschijnen van dit boekje. De heer P. van der Mije, die dit heeft samengesteld, kent als geen ander in onze gemeente de geschiedenis van Zandvoort door zijn jarenlange arbeid in de burgerlijke en kerkelijke gemeente. Zoals U zult bemerken is dit boekje met grote nauwkeurigheid geschreven en een belangrijke bijdrage voor de historie van onze gemeente. En naast deze nauwkeurigheid spreekt hier ook uit zijn grote liefde voor onze kerk. De heer Van der Mije stelt de opbrengst van dit boekje geheel ter beschikking van het Bouw- en Restauratiefonds en wij twijfelen er niet aan of ieder die onze gemeente ter harte gaat zal het boekje willen hebben.

R. H. OLDEMAN

Inleiding

Toen mij werd gevraagd in het kort de geschiedenis van onze kerk te schrijven, heb ik hieraan gaarne gevolg gegeven, hoewel ik mij er rekenschap van gaf, dat deze opdracht niet gemakkelijk zou zijn, omdat er helaas slechts weinig vermeldenswaardigs bekend is. Anderzijds deed ik het met vreugde, omdat ik het weinige, wat ik in de loop der jaren omtrent de geschiedenis van onze kerk ben te weten gekomen, van belang acht in bredere kring bekend te zijn.

Indien datgene wat ik in dit geschrift omtrent onze kerk naar voren heb gebracht er toe moge bijdragen, dat de zorg voor de instandhouding van deze kerk worde bevorderd en de verantwoordelijkheid daarvoor door de gehele gemeente wordt aangevoeld en mede wordt gedragen, dan heb ik reden om aan te nemen, dat mijn arbeid in deze niet vergeefs is geweest en acht ik mij door deze gedachte voldoende beloond.

DE SCHRIJVER

De geschiedenis van de Hervormde Kerk te Zandvoort



Hervormde Kerk te Zandvoort omstreeks 1600

De kerk der Hervormde Gemeente te Zandvoort is een modern gebouw, in 1849 gebouwd, ter plaatse waar vroeger de middeleeuwse stond en is aangebouwd tegen de oude toren, die in 1618 werd herbouwd, in 1871 hersteld en in 1955 grondig gerestaureerd.

De in 1848 gesloopte kerk, welke vóór de Reformatie aan de Heiligen Agatha en Adrianus was opgedragen, had oorspronkelijk veel grotere afmetingen. Het hogere gedeelte, namelijk het Koor, dat gedurende de tachtigjarige oorlog veel had geleden, werd gesloopt en het overige op 's lands kosten weder onder dak gebracht en ten behoeve van de Hervormde Eredienst ingericht. Dit had plaats in 1618. De toren, die oorspronkelijk veel hoger is geweest, werd tegelijkertijd hersteld en van een fraaie spits met slaguurwerk voorzien.

Tot eerste Hervormde predikant werd beroepen Johannes Marcus. Hij aanvaardde zijn ambt in 1586 en overleed in 1611.

Men was te Zandvoort echter reeds veel vroeger de Hervormde leer toegedaan, hetwelk o.a. blijkt uit het Keur- en Gebodsregister van Haarlem, volgens welke officiële oorkonde de Regering dier stad reeds op 3 april 1531 het verbod uitvaardigde, „dat geen inwoonders ofte poorters tot Santvoort sullen gaan hooren naer de predicatie, doordien veel quastie komt over 't seggen: „gij luyteranen, gy papisten ende andere woorden".

Vermoedelijk trok men zich weinig aan van dit verbod, want de overheid zag zich ongeveer een jaar later genoodzaakt hetzelfde verbod te herhalen (20 april 1532).

In de 18e eeuw werd de kerk op kosten van de toenmalige Ambachtsheer, Paulus Loot, belangrijk gerestaureerd, zowel door het versterken der muren, als het plaatsen van nieuwe ramen en het

opnieuw plaveien van de vloer. Tevens werden toen vernieuwd de kansel en de banken voor de regeringsleden en voor de kerkeraad.

Tegelijkertijd werd tegen de zuidmuur van de kerk een kapel gebouwd, waarin het familiegraf der Ambachtsheren van Zandvoort was geplaatst.

De kapel heeft haar ingang in de kerk, terwijl de eigenlijke grafplaats, die door een fraai gesmeed ijzeren hek van het schip der kerk is gescheiden, met kunstig bewerkte marmeren kerksieraden prijkt.

Ook deze grafkapel werd voor rekening van de hier boven genoemde Ambachtsheer P. Loot gebouwd.

Vermoedelijk zinspeelt op de naam Loot het typisch ornament dat boven op de kapel in marmer is aangebracht, n.l. een loods met een dieplood in de hand.

Ter weerszijden van de kansel hangen een paar wapen- of



Rouwbord Kapitein ter Zee Matthaeus de la Cave

rouwborden, wier opschriften er op wijzen, hoe de zee in de loop der tijden ook te Zandvoort haar slachtoffers heeft geëist.

Op het bord dat ten zuiden van de kansel hangt staat te lezen:

D. M. S.
vir genere et virtute nobilissimus
MATTHAEUS DE LA CAVE

Trienarchuse qui cum viginti duabus negotiantium ex Brittania nostros ad portus contendentibus presidio suisset, Fugatis quinque myoporantibus Gallicus, in conspectu orae nostrae subito turbinenave illiuseversa et procellis haustra cum Militubus et classiarlis periit. D.X. Julii MD CXCIV Cadaver ejus ad littus Santurtense diebus aliquot post appulsum necessari hic tumulandum curarunt.

Dat is:

„Aan de schim van wijlen de kapitein ter zee Mattheus de la Cave, bevelhebber van een fregat, is dit gewijd. Een man door afkomst en deugd zeer aanzienlijk, die, toen hij twee-en-twintig koopvaarders uit Engeland tot bescherming gestrekt en vijf Franse Kapers op de vlucht had gejaagd, in het gezicht van onze kust, toen zijn schip door een dwarlwind omgeworpen en door storm vergaan was, met matrozen en soldaten is omgekomen, de 10e juli 1694".

Zijn lijk, dat enige dagen na die ramp te Zandvoort aanspoelde, is door zijn familie hier begraven.

Op het bord dat aan de noordzijde van de kansel hangt, staat:

„Hier leyt begraven de Vrouw Johana Margrietha Corbet, dogter van de Heer Colonel Walter Corbet, en van Vrouwe Maria Magdalaina Halkett en huysvrouw van den Heer Captijn Charles Halkett, verongelukt tussen Noortwijk en Santvoort, komende uyt Schotland, en is haar Doode lighaam hier aan Strant komen Drijven, op de 22e september anno 1720".

Op de beide hier genoemde borden, prijken de familiewapens van deze slachtoffers der zee.

Mattheus de la Cave was kapitein van de Admiraliteit op de Maas. Nadat zijn lijk hier op het strand was aangespoeld, heeft een zekere heer Pieter Vervelt, oom van de hierna te noemen Volckert Wachtelt, in opdracht van de familie De la Cave, een grafstede in de kerk gekocht voor twee-en-dertig Carolusguldens (één Carolusgulden was ongeveer *f* 1,80 à *f* 1,90 waard).

Het graf bevindt zich aan de westzijde, dicht bij de toren. De grafsteen draagt het opschrift M.L.C. 1694. Op 20 augustus 1694 spoelde nog een verongelukte schepeling van het schip van kapitein De la Cave op het strand aan. Dit was Volckert Wachtelt. Zijn oom Pieter Vervelt kocht ook voor hem een graf in onze kerk voor vijftien Carolusguldens. Dit graf bevindt zich naast dat van kapitein De la Cave en de daarop geplaatste grafsteen draagt het opschrift V.W. 1694.

Bij de nieuwbouw van de kerk werd de eerste steen gelegd door

ds. C. Swaluë. Op 1 juli 1849 werd de nieuwgebouwde kerk in gebruik genomen.

Aan de zuidzijde van de kerk bevindt zich de reeds eerder door mij genoemde grafkapel der familie Loot. Op deze grafkapel kom ik later nog uitvoeriger terug.

In 1728 werd deze kapel gebouwd en in 1920 hersteld en gerestaureerd. Tijdens de Duitse bezetting werd de kapel in de evacuatietijd, uit vrees voor de dreigende oorlogshandeling, in januari 1944 afgebroken en in de duinen verborgen.

Na de bevrijding werd het monument weer in zijn oude luister hersteld.

Het aan de kansel bevestigde doopbekken op koperen arm, dateert van 1655.

Aan de noordzijde bevindt zich in de kerk, tegenover de graf-



Kansel met doopbekken

kapel, de monumentale Regerings- of Herenbank. In deze bank zijn aangebracht de wapens van Holland, Brederode, Loot, De Quesnoi, Marselis en Hartsink.

De klok in de toren, welke klok een middellijn heeft van 70 cm, draagt het volgende randschrift: „Jhesus es mi den naam ghegeven int jaer ons heren MCCCCXCIII (1493).

Voor de bouw van de kerk kwamen vele ruime giften in: o.a. schonk de heer C. Santhagens te Amsterdam ƒ 8000,—, terwijl hij bovendien het fraaie orgel gaf.

Het orgel is in 1848 in opdracht van genoemde heer Santhagens vervaardigd door de orgelbouwer H. Knipscheer te Amsterdam voor ƒ 4500,—; het werd in 1951 geheel gerestaureerd door de fa. Van Leeuwen te Leiderdorp voor ƒ 13.000,—.



Interieur met grafkapel en orgel

De orgelgalerij

Wanneer men, staande in de kerk, naar de orgelgalerij kijkt, leest men daarop het volgende:

Van 't droef vergane schip
d'in storm bezweken mast
Draagt thans in 's Heren huis
een Hem gewijde last.

Zoo wordt al wat op aard
in ramp en rouw ons treft
Een pijler, die ons hart
naar 't eeuwig Godshuis heft.

(Woorden van dr. K. P. G. Schwartz)

De aandachtige lezer zal wel reeds begrepen hebben, dat deze woorden verband houden met een schip, dat verging en met de pijlers van de galerij. Dit is dan ook zo. De beide voorste pijlers zijn vervaardigd van de masten van een schip dat op onze kust is vergaan.

Het verhaal van deze sensationele schipbreuk laten wij hieronder volgen.



Stranding s.s. „Alba"

De schipbreuk van het s.s. „Alba"

Het was omstreeks 8 uur in de avond van 30 januari 1905, dat het ijzeren Engelse stoomschip „Alba", groot 2420 registertonnen netto, gevoerd door kapitein Ernest Cox, geladen met mals, komende van New-Port-News, bestemd voor Amsterdam, naar de loods verklaarde, tengevolge van een miswijzing op de kaart, tijdens buiig en heiig weer, vastliep op de buitenste zandbank, ter hoogte van kilometerpaal 69 (dat is ongeveer een half uur gaans te zuiden van Zandvoort).

Op de aanhoudende noodseinen, die het schip met de stoomfluit gaf, ging de reddingboot van Zandvoort naar de strandingsplaats. Toendertijd was hier nog een roei-reddingboot.

Nabij de strandingsplaats ging de boot te water. Toen deze des avonds omstreeks elf uur bij het gestrande schip kwam bleek, dat op het gerucht van de stranding de sleepboten „Simson" en „Cycloop" uit IJmuiden zich reeds naar het schip hadden begeven, teneinde, desverlangd, sleepboothulp te kunnen verlenen.

Er bevonden zich daartoe reeds zes IJmuider vletterlieden en een vertegenwoordiger van de sleepboot-onderneming aan boord, om, zoals later althans zou blijken, met de kapitein een overeenkomst tot het afslepen van het schip te kunnen maken.

De eisen, die de sleepdienst voor zijn diensten stelde, waren vermoedelijk van dien aard, dat de kapitein daarop niet dadelijk inging en hij eerst maar eens wilde afwachten of het misschien nog mogelijk zou zijn, dat het schip bij het opkomen van de vloed op eigen kracht vlot kon komen.

Het is dus te begrijpen, dat de vletterlieden niet gesteld waren op enigerlei interventie vanaf de wal en zij op de komst van de reddingboot niet gesteld waren. Immers, wanneer de kapitein mocht besluiten met zijn bemanning het schip te verlaten, zou er geen sprake van zijn, dat van hun diensten gebruik gemaakt zou worden.

De vletterlieden, ter plaatse goed bekend zijnde, keken dus in de donkere nacht vanaf het schip oplettend uit of de reddingboot mocht komen en toen deze boot dan ook het schip langszij was gekomen en door het overgooien van een dreg de verbinding tot stand was gebracht, wierpen enkele der IJmuidenaren zich op als niet onbevooroordeelde pleitbezorgers der opvarenden.

Op verzoek van schipper Jacob Koper om de kapitein te mogen spreken, klonk van het schip de wedervraag „Wat motten jelui; waar kom je vandaan?" „Van Zandvoort", riep men uit de boot. En daarop weer van het schip: „Geen hulp nodig; al sleepboten hier".

De reddingboot liet zich echter zo niet afschepen en daarom riep men naar het schip, dat men de lijn wat op moest halen; meer naar het voorschip.

Maar plotseling werd de boot, als een speelbal der golven, van het gestrande schip afgeslingerd. De lijn, waarmede de boot verbinding met het schip had gehad, vertoonde alle kentekenen van te zijn afgesneden.

Later werd dit wel ontkend, doch voor de mannen in de reddingboot stond het onomstotelijk vast, dat de lijn doorgesneden was en dat men hen, die met gevaar voor eigen leven een zware tocht in het holst van de nacht naar het in nood verkerend schip hadden gemaakt om hun medemensen te redden, smadelijk afwees. Het is begrijpelijk, dat de bemanning van de reddingboot niet bijster goed over deze behandeling te spreken was.

Aan boord van de „Alba" zou men echter spoedig beseffen, dat men een roekeloos en hoogst gevaarlijk spel had gespeeld om zo te handelen, want in de nanacht werd het weer slechter en de volgende morgen (dinsdag) woei er een harde storm, gepaard gaande met een ruwe zee.

Zoals begrijpelijk, waren veler ogen bij het aanbreken van de dag op het gestrande vaartuig gericht en men keek vreemd op toen men bemerkte dat de sleepboten vertrokken waren en dat het schip door middel van vlaggen noodseinen gaf.

De schandelijk behandelde bemanning van de reddingboot had

eerst niet veel lust weer het leven te wagen, door een tocht naar het schip te ondernemen, doch het weer werd steeds slechter en de positie van het schip steeds hachelijker, zodat hun gevoel van naastenliefde weer de overhand kreeg en men besloot voor de tweede maal een tocht naar het schip te ondernemen.

De zee stond echter tegen de duinen en daarom moest eerst het vallen van het water worden afgewacht, zodat het 3 uur in de middag was, eer de reddingboot naar de strandingsplaats kon vertrekken.

Bij aankomst aldaar bleek, dat ook de Noordwijker reddingboot was aangekomen en gereed stond in zee te gaan.

De eerste tocht van de Noordwijker boot mislukte, daar ze door de wind en stroom ver voorbij het schip dreef.

Intussen was ook de Zandvoortse boot in zee gestoken, maar ook deze poging bleef zonder resultaat. Het heldhaftig strijden der mannen tegen de ziedende elementen bleek niets te baten.

Inmiddels werd de fraaie stomer door de woeste golven onbarmhartig gebeukt; zo nu en dan kwamen de golfmassa's met zo'n geweld tegen het schip, dat het opspattende water ver boven de hoge schoorsteen en de beide masten sloeg.

Toen bleek dat het zó niet mocht gelukken om bij het schip te komen, werd het vuurpijltoestel in werking gesteld.

Doch ook dit mocht niet baten; het schip lag minstens 700 à 800 meter uit de wal en de vuurpijlen kwamen op grote afstand van het schip in zee terecht.

De onversaagde mannen van Noordwijk, hoewel doornat, besloten 's middags om 5 uur opnieuw een poging tot redding te wagen. Nu werden de opgedane ervaringen ter harte genomen en werd de boot vele honderden meters noordwaarts van de strandingsplaats in zee gebracht.

Onder leiding van de oude, maar stoere schipper Jan Kramer roeiden de Noordwijkers met grote krachtsinspanning langzaam maar zeker door de woeste branding heen.

Toch zou deze poging ook mislukt zijn, indien men van het schip geen lijn had uitgeworpen, die men in de reddingboot wist te grijpen. Even later lag de boot naast het schip en nam twaalf schipbreukelingen over, die daartoe door het lot waren aangewezen; men had nl. aan boord door loting de volgorde van het van boord gaan geregeld.

De duisternis maakte het onmogelijk het reddingswerk voort te zetten, zodat de schipbreukelingen genoodzaakt waren een angstvolle nacht op het geteisterde vaartuig in te gaan. Er was op het wrak geen enkele plaats, waar zij zich tegen het overkomende water konden beschutten.

De kranige mannen van Zandvoort, hoewel zij toch reeds een vermoeiende nacht en dag achter de rug hadden, blijk gevende geen enkel gevoel van wrok voor de ondervonden bejegening te hebben, besloten de dag niet af te wachten en gingen in de nacht van dinsdag op woensdag omstreeks half vijf opnieuw in zee.

Dat het toen met het schip slecht gesteld was bleek wel, want

omstreeks 4 uur in de nacht spoelden er op het strand reeds maisdoppen aan, hetwelk er op wees dat de luiken van het schip waren ingeslagen.

De laatste tocht van de reddingboot duurde lang en was zeer gevaarlijk, vooral door de duisternis en de ruwe zee.

Voor de wachtenden aan het strand, die in spanning achterbleven, duurde dit wachten lang, doch zij wisten dat de leiding bij schipper Jh. Koper in goede handen was en dat de bemanning van de boot voor haar taak volkomen was berekend.

Eindelijk, tegen het aanbreken van de dag, omstreeks 7 uur, zagen zij de boot wederkeren. Zij bracht de acht en twintig, zich nog aan boord van het schip bevindende, schepelingen mede. Ook de scheepskat was niet vergeten; in een grote zeelaars maakte zij de reis mede.

De „Alba" werd later gesloopt. De pijlers van de orgelgalerij werden van haar masten gemaakt en het daarop geplaatste opschrift „Van 't droef vergane schip, d'in storm bezweken mast", enz., houdt nog altijd de herinnering aan deze sensationele schipbreuk levendlg.

De Aanspraak van 19 augustus 1810

Het is algemeen bekend, dat in zorgelijke tijden de kerken het middelpunt van de gemeenschap vormen. Als sprekend voorbeeld daarvan haal ik aan de „Aanspraak", die in 1810 — tijdens de Franse overheersing — in onze kerk werd gehouden.

De tijden waren bitter slecht. De dorpskas was ledig.

Op een zeer originele wijze werden de Zandvoorters aangespoord om mee te helpen hierin te voorzien.

De dorpsoverheid wilde dit doen door de inwoners over te halen tot het betalen van een vrijwillige belasting op het brood. Daartoe werden zij op 19 augustus 1810 verzocht in de kerk te komen, waar de Overheid de volgende „Aanspraak" hield.

Medeburgers, opgezeten dezer Gemeente,

Het is eene onbetwistbare waarheid en oud-Hollandsche spreuk dat Eendragt macht maakt en verdeeldheid verzwakt een lichaam, hetzij groot of klein.

In de omstandigheden zich wijslijk te gedragen is het grootste voordeel.

Om dat doel te bereiken heeft het Gemeente Bestuur goedgevonden Uw Lieden als hoofden des Huisgezinnen alhier bijeen te roepen, ten einde met Uw in het tegenwoordig voor dit dorp donkere tijdstip, geregeld te raadplegen ter bevordering onzer aller belangens, waartoe eene eendragtige zamenwerking noodig is. Een ieder gevoelt natuurlijk het bijna ondragelijke der lasten die wij thans moeten verduren. En echter kunnen wij ze zelve niet

afwenden, of geheel van onze schouderen werpen; alle moeite is door ons daartoe aangewend. Het is dan ook noodig dat er maatregelen genomen worden, om staande te blijven; de Dorpscasse is uitgeput en heeft weinig inkomsten.

De winste der Burgerij zijn minder en vele Burgers kunnen geene inkwartiering worden opgelegd, doch zijn echter in staat om iets te kunnen toebrengen; deze vertrouwen wij dat ingevolge hunne verplichting zich zullen onderwerpen aan eene door ons opgemaakte of nog te maken taxatie die weeklijks door hen zal moeten worden betaald, of wij zullen ons tegen onze wil bij mankement genoodzaakt zien middelen van bedwang te moeten gebruiken, dan dit kan nog niet toereiken, daar wij circa dertig gulden per week behoeven tot onderhoud der Militairen; het is te dien einde, dat wij aan U eene kleine belasting voorstellen dewelke wij hoope, dat gevoegd bij de genoemde contributie toereikend zal zijn om de behoeftens te bestrijken.

Zij bestaat hier in, dat van elke korte bol en van elk Fransje en van elk klein broodje à 3 pond, een duit zal worden betaald, hetwelk door de bakkers zal worde bij ieder brood meerder ontvangen en alle weeken verantwoord, — wijl dit een zaak is die ongevoelig betaald wordt en door ieder nagelang der consumptie gelijkgedragen. Zoo vertrouwen wij, dat een ieder deze maatregel gewillig zal toestemmen.

Dan om ons hiervan te overtuigen zullen wij hier over in geen twistgeding of woordenstrijd te geraken, wijl dit verwarring zoude baaren, zullen wij hier in na de meerderheid van stemmen te werk gaan, en wel op deze wijze dat aan ieder hoofd des huisgezinte zal worden afgegeven een geele en een witte boon, en daarna zal worden afgehaald de stemming die een witte boon inwerpt in 't zakje dat eerst om zal gaan, die stemt ons voorstel in, en die een geele boon inwerpt, zal gerekend worden ons voorstel af te stemmen.

Te dien einde zullen de boonen en erten ten overstaan van tien leden door het Gemeentebestuur in de Kerkenkamer worden geteld. En de meerderheid zal beslissen.

Wij hebben U dit voorstel gedaan vermits de oogenblikkelijke behoeften dan, indien het door U lieden onverhoopt wordt afgekeurd, zullen wij genoodzaakt zijn ons deswege Aan Zijne Excellentie den Heer Landdrost moeten adresseeren moeten voorstellen die door Zijne Excellentie aprobeerd zijnde door Een ieder zal moeten worden zonder tegenspraak voldaan.

Wij vertrouwen, dat gij lieden ten Uwen voordeelen eene wel beraden stap zult doen.

En zullen wij de uitkomst afwagten.

Het voorstel werd met algemene stemmen aangenomen.

De Ambachtsheerlijkheid Zandvoort

Zandvoort, vroeger genaamd Sandevoerde, was een Ambachtsheerlijkheid. Het was een onderdeel van de Heerlijkheid Brederode. De Heren van Brederode waren Leenmannen van de Graven van Holland.

Het is daarom, dat het wapen in de Regeringsbank in de kerk, het wapen van Holland is. Dit bestaat uit een veld van goud met klimmende leeuw van keel (rood), waarboven een barnsteel van lazuur (blauw).

Hier volgt de stamlijst der Brederodes, voor zover zij tevens Heer van Zandvoort waren, met vermelding van hun sterfjaar.

Willem van Brederode	1285
Dirk	1316
Willem	1318
Dirk	1377
Reinout	1390
Walraven	1417
Reinout	1473
Walraven	1531
Wolfert	1548
Reinout	1584
Floris	1599
Walraven	1620
Johan Wolfert	1655
Hendrik	1657
Wolfert	1679

Na het kinderloos overlijden van Wolfert in 1679, viel de Heerlijkheid aan de Staten van Holland terug.

De Brederodes waren een zeer beroemd geslacht; in een oud versje heet het al:

Brederoo de eêlste,
Wassenaar de oudste,
Egmond de rijkste,
Arkel de Stoutste.

Steeds waren zij vooraan in de strijd en lustig bij de beker. Oorspronkelijk hadden zij alleen de lage rechtspraak, maar in 1474 kochten zij ook de hoge rechtspraak voor 3000 klinkerts. (Klinkert was een muntsoort). Zij verkregen daardoor het recht om lijfstraffen en zelfs de doodstraf toe te passen, wat bij de lage rechtspraak niet het geval was.

Laten we nu eerst eens zien hoe het na het terugvallen aan de Staten van Holland verder met de Heerlijkheid Zandvoort (Sandevoerde) verliep.

Deze Staten verkochten in 1722 bij openbare veiling in de Kastelanije te 's-Gravenhage de Heerlijkheid Zandvoort voor ƒ 10.500,—. Koper werd de heer Paulus Loot, Commissaris van-

wege de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden te Lissabon. De heer Loot kocht ook de drie Zandvoortse duinen voor *f* 4140,—, benevens het bodeambt voor *f* 300,—. Zandvoort telde toen tweeen-negentig huizen en was bewoond door 626 mensen.

Dat Zandvoort in die dagen niet in ieders oog een aantrekkelijk oord was, moge wel blijken uit het onderstaande versje, dat een oude rederijker en schoolmeester rijmelde bij de intrede van Paulus Loot:

Zijt welkome achtbre Heer
Zijt welkom, met uw zoon
En met uw knecht Antoon.
Zijt welkom met uw schimmels
Zijt welkom met uw ruinen
In deez' verdoemde duinen.



Grafkapel Paulus Loot, Heer van Santvoort
met Gedenkraam oorlog 1914-1918

Zoals ik reeds mededeelde liet Paulus Loot de kerk herstellen. De muren werden versterkt; er kwamen nieuwe ramen, nieuwe vloerstenen, een nieuwe preekstoel en er werden nieuwe banken aangebracht voor Regeringsleden en Kerkeraad.

In 1728 werd in zijn opdracht de grafkapel gebouwd.

De Ambachtsheer had het recht van approbatie (goedkeuring) omtrent het beroepen van predikanten; de schoolmeester-koster-voorlezer en doodgraver (vier functies voor één persoon) werd aangesteld door de Ambachtsheer op voorslag van de magistraat en de kerkeraad.

Toen Paulus Loot de grafkapel, die hij had bestemd als laatste rustplaats voor zich en de zijnen, had laten bouwen, nam hij maatregelen, dat deze rustplaats tot in lengte van jaren in goede staat zou worden onderhouden. Hij maakte daartoe bij zijn testament, verleden op 13 januari 1746 ten overstaan van notaris Jan Ardinois te Amsterdam, de nodige beschikkingen, welke wij hieronder laten volgen:

„Wijders wilde hij heer testateur dat het graf en de Tombe met de op en dependenten van dien, welke hij tot Santvoort aan en in de kerk heeft doen maken mitsgaders derzelver gronden door hem heer testateur van kerkmeesteren gekogt en aan hen betaalt volgens derselver quitantien van dato 23 May 1731 in dienselven staat, waarin het nu is, alsmede ook de zitbank in deselve kerk, zal onderhouden moeten worden en dat in het selve graf niemand zal mogen worden begraven dan het lijk van hem heer testateur en van zijne vrouw, en zijne descendenten, alsmede van die verdere in de nederdalende linie hem testateur in de bloede mogen bestaan, mitsgaders en insgelijks ook de mannen en vrouwen die aan de succedeerende Leenheeren en Leenvrouwen der gedagte ambachtsheerlijkheden van Santvoort, Schooten, Akendam, Haarlemmerliede en Hofambacht, van des testateurs nederdalende linie zullen komen te trouwen zulks dat zijn testateurs descedenten en deszelfs nageslagte uitgestorven zijnde het gemelde graf nadat de laatste van deselve daarin gelegt is, voor altoos zal moeten beslooten blijven, zonder dat het een of ander van deselve nog in 't geheel nog in eenig deel immermeer ten geene dage zal mogen worden verkogt of op eenigerhanden wijze direct of indirect veraliéneert- makende, besprekende en destineerende hij heer testateur tot onderhoud van 't zelve graf, Tombe en Capel en cieraden mitsgader van de gemelde sitbank en toebehoren bovengenoemd de somma van één duizend guldens kapitaal op het gemeene land van Holland en Westfriesland belegt, en dat uit de revenuen van dien voorzegd onderhoud zal versorgd moeten worden, zullende hetgeen van de revenuen der gemelde somme boven het onderhoud en reparatiën voorzegd komt, overschietende bij het capitaal oplopen en vervolgens worden tot aankoop van effecten als vooren en ten einde voorz. geemployeerd moeten worden.

Committeerende hij heer testateur tot bewaring van 't gemelde effect en directie in 't besteeden of oplopen van de voornoemde re-

venuen ten eijnde en invoegen als vooren den respectieve geregte en kerkmeesteren van Santvoort in den tijd en successievelijk in regeering zijnde, dog ingevalle de vrugten van gemelde duizend gulden, en 't geene bij deselve mogten zijn opgelopen 't eenigen tijd tot onderhoud en reparatie als boven niet genoegzaam bevonden mogten worden, zo zal hetgene daartoe verder nodig is uijt de revenuen van de hierboven gemelde een hondert duijzent gulden aan de heer en vrouwe van Santvoort gelegateert gesuppleert moeten worden.

Ende op dat alle hetgeen nopens het voorz. graf, Tombe, capel enz. hierboven in gedisponeert des te beter bezorgt en tot effect worde gebragt, zoo legateert hij heer testateur aan de kerk tot Santvoort een somma van vijftien hondert guldens eens, ende dat wel onder deze speciale conditie, dat als kerkmeesteren van de voorz. kerk hetgeene voorz is geordonneert niet bezorgen en nakomen, dat zij alsdan de voorz. vijftien hondert gulden met de interessen van dien zullen moeten uijtkeeren aan zijn heer testateur vrienden naast in den bloede, dan in 't leven zijnde en dat die alsdan zodanige voorzieningen zullen gelieven te nemen, zooals die daartoe dan worden versogt mitsdezen ten effecte van den heer testateurs voorgemelde dispositie ten reguarde van 't onderhouden reparatien van de meergenoemde graf, tombe, capel en bank met dezelve aankleven en toebehooren"......

De bank waarvan in het testament sprake is, is de meergenoemde z.g. „Heerenbank", d.w.z. de bank voor de Heren van Zandvoort, zich bevindende aan de noordzijde in de kerk, recht tegenover de graftombe van Paulus Loot.

Blijkbaar was de heer Loot van mening, dat hij in zijn testaonderhoud van zijn graftombe en van de bank, hetwelk blijkt uit ment nog niet duidelijk genoeg was geweest ten aanzien van het het navolgende extract uit zijn testament van 2 augustus 1753 ten overstaan van de hiervoren genoemde notaris Ardinois te Amsterdam gepasseerd, houdende wijziging van dat van 13 januari:

„Vervolgens verklaard de Heer comparant in plaatse van de duijzend guldens capitaal die hij gedestineerd had bij zijne dispositie in dato 13 januarij 1746 om uit derzelver revenuen te onderhouden het graf, de tombe en de zitbank in de kerk te Santvoort, nu bij dezen te destineeren en te bespreken de drie Santvoorter duijnen en twee duijnmaaijerswoningen en 't besteden der als allodiale goed toebehoorende, om de revenuen van dien te employeeren tot onderhoud van het gemelde graf, de tombe, capel en cieraden, mitsgaders van de sitbank en toebehooren: Zullende hetgene van de revenuen na ordentelijk onderhoud als vooren overschiet, moeten dienen tot nodige reparatiën van de kerk te Santvoort, en het geene dan nog van deselve revenuen overblijft moeten oplopen en tot capitaal aangelegt worden, ten fine als boven.

Committeerende hij heer testateur tot administratie van de voorzegde duijnen en duijnmaaierswoningen en het besteden der revenuen tot onderhoud als voorzegd, wel de respectieve geregte en kerkmeesteren van Santvoort in den tijd en successievelijk; dog

alles onder het opsigt van den ambagtsheer ofte vrouwe van Santvoort in der tijd ten wiens genoegen het voorzegde onderhoud en de reparatiën van het graf, de tombe en sitbank als vooren gedaan zal moeten worden en ten tijde des gerequireert rekening en verantwoording van de revenuen zal moeten geschieden, blijvende het verdere door hem comparant gedisponeerde, ten aanzien van het gemelde graf, de tombe, capel en sitbank van volkomen waarde".

Tot zover de ulterste wilsbeschikking van Paulus Loot.

Ge ziet lezer: de heer Loot maakte zich er zeer bezorgd over dat zijn graf niet goed onderhouden zou worden.

Hij kan gerust zijn. Zowel de graftombe, de kapel als de bank zien er keurig uit. De eer hiervan komt echter toe aan ds. G. Posthumus Meyjes, die in 1919, na de beëindiging van de eerste wereldoorlog, gelden bijeen heeft gebracht voor het aanbrengen van het gedenkraam voor de vrede, welk raam in 1920 in de zuidelijke muur van de grafkapel werd aangebracht en bij welke gelegenheid tevens de kapel en de „herenbank" werden gerestaureerd.

Paulus Loot woonde te Haarlem op het landgoed „Het Klooster", is op 14 oktober 1753 overleden, en op 19 oktober d.a.v. werd zijn lijk in de graftombe in de Zandvoortse kerk bijgezet.

Blijkbaar heeft hij veel voor Zandvoort en de Zandvoorters gedaan; in oude bescheiden wordt hij beschreven als hun weldoener en daarom laat het zich begrijpen, dat men van zijn begrafenis door de toenmalige onderwijzer, die tevens lijkbezorger was, een bijzondere „memorie" liet opstellen, welke nog heden ten dage in het Rijksarchief te Haarlem wordt bewaard.

De tekst van deze „memorie" laat ik hier in zijn geheel volgen:

„Memorie wegens het gepasseerde te Zandvoort bij de begrafenis van Paulus Loot, Heer van Zandvoort, overleden de 14e oktober 1753".

Pr. Memorie van Zijn WEdGestr. De Heere Paulus Loot van Santvoort, Heer van Santvoort enz. enz.

Wegens het Gepasseerde te Santvoort Omtrent het Overlijden en Begraven van Sijn WEdHd. Op de 14e Octob. 1753 Sijnde Zondag. De Nademiddag Kerk Uyt Zijnde En ik Naauliks 't Huys Gekomen Zynde, Kwam de Schout aan mijn Huys En Zeyde mr (meester) Gij moet eens bij domine Koomen, de Secretaris is er moet U Spreeken. Waar op ik terstond met de Schout heen Ging, Bij Domine Koomende Zeijde de Schout: de Heer Van Santvoort is doodt: doe (toen) Belaste mij de Secretaris Om terstont ten Vier Uuren te Luyden een Half Uur Lang, En dat driemaal daags te doen bij Provizie Zoo Lang Als Sijn WelEdHd Boven Aarde was. En Ook Beval dien Heer mij Om met Twee Andere Verzeld Ordentelick in 't Zwart Gekleed de Notificatie te doen Aan de Schout en Schepenen, Do en Kerkeraad. Hetwelk dien dag in die Ordre ook Volbragt Wierd.

Op de 16 dito Wierd mij door de Hr Secretaris Geordineert Om met deselve mannen die mij de Notificatie hadden helpen doen

Op de 18e de Geheele Regeering tegens des anderen daags de 19e ter Begraaffenis te Noodigen en daar bij nog Eenige Burgers, die mij met Naamen Genoemd Wierden, En Wel Zoo, dat ik er bij moest zeggen, dat ze na de Begraaffenis Bij Corn. Van der Mije moesten Gaan om een Glaasje Wijn te drinken En Een Stuk te Eeten maar niet te Zingen of te Kijven, hetwelk ik haar ook Gezegt hebbe. Ook kreeg ik Ordre Om de Grafkelder te Oopenen met zoodanige Adsistenten Als ik Zoude Verkiezen op mijn kosten.

De Tijd Gekoomen zijnde Om te Begraaven, Zoo Kwaamen er Vier Bidders Uyt de Stadt met Een Koets en Bragten Een Slegt Kleed mede Waar mede Zij de Zitplaats van Sijn WEdHd In de Kerk Behongen. Ik Liet Terstond als de Bidders Kwaamen de Klok Luyden En na Verloop van een Groot Half Uur Kwam men met het Lijk bij het Kerkhoff, Alwaar de Baar op Ordre Even Binnen de muur Gezet was, het Lijk daar op gezet zijnde Hadden ze een Roeff en Een Kleed van Amsterdam Mede gebragt, Welk Kleed ik afkeurde omdat het Zoo Klein was, dat (het) Op de Roef liggende de Kist niet Konde Bedekken En haalde ons doodskleed: En in Ordre Gekoomen zijnde Gingen de Bidders Aan Eyder Zeyde Van mij Twee En Ik in het midden Voor het Lijk: en Om het Slegte Weer Werd my Geordineerd om maar Eens Om de Kerk te Gaan, En zoo de Kerk in tot voor het Graf, Alwaar Twee mannen in Klommen om de Kist waar te neemen. Want de Kist moest met het VoetEynde Eerst Wat Neder gelaaten Worden, omdat de Oopening te Kort is en daarom Gebruykte Ik ook drie Touwen voor de Zekerhijd: het Lijk dan bijgezet zijnde Gingen wij de Kerk Weder Uyt met Zoo goeden Ordre als wij Konden En Geleyden de Vrinden tot Voor het Huis van de Schout, Alwaar ik de Bidders, die Anders voor het Lijk heel Onordentelick Gegaan hadden, Aan Eyder Zeyde Van de deur Twee Plaaste met de Hoed in de Hand, hetwelk ik haar Voor deede Zoo lang totdat de Vrinden Nevens de Schout en de Hr Secretaris en de Do (dominee) in Huys waaren: En doe zeyde ik nogmaals Aan de Regeering en de Andere Genooden, dat ze nu beliefde te Gaan aan het Huys van Corns. v. d. Mije, maar dat ze dog niet moesten Zingen of Kijven: En nadat de Klok omtrent een Uur (nadat het Lijk Bijgezet was) Geluyd had, Kreeg ik Ordre om op te houden, maar dat we Zes Weken, te Reekenen Van de Eerste Ordre af, driemaal daags Elke Reys Een Half Uur moesten Luyden. Ook kreeg ik Ordre Om de naam van Sijn WEdHd met Koopere Spijkertjes op de Kist te Laaten Spijkeren, hetwelk ik Ook Volbragt heb.

N.B. Aan de Kant van D(ominees) Huys Staat Een kist, daar op Staat met Kopere Spijkertjes magreta de quesnoy 1733; daar Aan Staat de Tweede Kist en daarop Staat Elizabet Barra Van Keulen 1737. En daar Aan Staat de Kist van Sijn WEdHd en daarop Staat Paulus Loot van Santvoort, Heer van Santvoort 1753.

N.B. Daar Waren Tien dregers, En die hadden Elk een Zeemansmuts op, Ordentelick in 't Swart, Gelijk bedonge was.

Paulus Loot stierf zonder een zoon na te laten, waardoor de Heerlijkheid Zandvoort overging aan zijn dochter Ida, gehuwd met Jan van Marselis. De familie Marselis bezat reeds in 1654 Elswout. Na Marselis (overleden in 1793) kwam Zandvoort aan diens dochter, gehuwd met P. C. Hartsinck (overleden 1809) en daarna aan diens zoon.

Deze verkocht de Heerlijkheid in 1824 aan Jonkheer Barnaart, gehuwd met Jonkvrouw E. H. C. Teding van Berkhout. Hij zelf stierf in 1851 en zijn zoon in 1875.

De dochter van deze was gehuwd met A. C. J. de Favauge, die toen erfgenaam werd van de titel. Een dochter van deze laatste was gehuwd met Jonkheer P. Quarles van Ufford.

Inmiddels waren in de Napoleontische tijd de Heerlijke rechten afgeschaft en vervallen.



De „Herenbank"

De familiewapens in de „Heerenbank"

Aan de muurwand van deze bank zijn 22 schilden met afbeeldingen van familiewapens aangebracht, namelijk van:

1. Brederode (met bijschrift tot 1679).
2. Staten van Holland (met bijschrift 1679-1722).
3. Paulus Loot.
4. Margaretha de Quesnoy (eerste echtgenote van Paulus Loot).
5. Paulus Loot (dezelfde als die bedoeld onder nr. 3).
6. Margaretha Verhamme (tweede echtgenote van Paulus Loot)
   Onder wapenschilden 3, 4, 5 en 6 staat: 1722-1753.
7. Catharina Loot (met bijschrift 1753-1763).
8. Jan van Marselis (met bijschrift: geh. 1e met:
9. Catharina Ida Loot).
10. Jan van Marselis (met bijschrift: geh. 2e met:
11. Maria Rijnbrandina Agnes Buteux).
    Onder de wapenschilden 8, 9, 10 en 11 staat 1757-1792.
12. Jan Hartsinck,
    gehuwd met:
13. Johanna Henriette van Marselis.
14. Pieter Cornelis Hartsinck,
    gehuwd met:
15. Marla Petronella van Marselis.
    Onder het wapenschild van Hartsinck staat: 1792-1824.
16. Jonkheer W. Ph. Barnaart,
    gehuwd met:
17. Elisabeth Corn. Hillg. Teding van Berkhout.
    Onder de schilden 16 en 17 staat: 1824-1851.
18. Jonkheer Henry Gerard Barnaart,
    gehuwd met:
19. Jonkvrouw Henriette Corn. van Loon.
    Onder de schilden 18 en 19 staat 1851-1875.
20. Adriaan Chr. Jacques de Favauge,
    gehuwd met:
21. Jonkvrouw Maria Cathar. Barnaart.
    Onder laatstgenoemde schilden staat 1875-1915.
22. R. de Favauge.

In deze wapens is het verloop van de rechten op de Heerlijke rechten van Zandvoort gesymboliseerd.

Het eerste wapen is dat van Brederode. Oorspronkelijk behoorde Zandvoort immers aan de Heren van Brederode.

Na het kinderloos overlijden van Wolfert van Brederode in 1679 viel de Heerlijkheid Zandvoort terug aan de Staten van Holland (vandaar het tweede wapen, dat der Staten van Holland).

Deze periode duurde van 1679 tot 1722.

In 1722 verkopen de Staten van Holland de Heerlijkheid Zandvoort aan Paulus Loot.

De familie Loot blijft in het bezit der Heerlijkheid van 1722-1763. Na het overlijden van de weduwe van Paulus Loot, komt de

Heerlijkheid aan zijn dochter Catharina Ida Loot, die in 1757 was gehuwd met Jan Marselis. Tijdvak 1757-1792.

Bij het overlijden van Jan van Marselis kwam de Heerlijkheid aan zijn dochter, gehuwd met Pieter Cornelis Hartsinck. Tijdvak 1792-1824.

De familie Hartsinck verkoopt de Heerlijkheid aan Jonkheer Barnaart. Tijdvak 1824-1851.

Jonkheer H. G. Barnaart volgt bij het overlijden van zijn vader, Jonkheer W. Ph. Barnaart in 1851, deze op en blijft in het bezit tot 1875, waarna de titel overgaat op zijn dochter Jonkvrouw Maria Catnarina gehuwd met A. Chr. J. de Favauge.

De kerk tijdens de tweede wereldoorlog

Gedurende de oorlog 1940-1945 werd aan onze kerk tengevolge van het oorlogsgeweld veel schade aangericht.

Hoewel Zandvoort niet het toneel van strijd of oorlogshandelingen was, gebeurde het meermalen dat schade werd veroorzaakt, die hiermede verband hield.

Tijdens de oorlog spoelden talrijke mijnen op het strand aan, die bij het aanspoelen explodeerden of later tot ontploffing werden gebracht, waardoor woningen en gebouwen beschadigd werden, voornamelijk aan de dakbedekking en aan de ruiten.

Op 6 november 1942 werd door de bezettings-autoriteiten de algehele evacuatie van alle inwoners van de gehele kuststreek bevolen. Dit bevel betekende, dat een ieder wiens aanwezigheid niet om ambtelijke redenen was vereist, de kuststreek metterwoon moest verlaten. Het gevolg hiervan was, dat van de 10.000 inwoners, die toen in Zandvoort woonden, er ruim 8200 uiterlijk 31 december 1942 moesten vertrekken.

Reeds eerder was de toegang tot het strand en de boulevards verboden. De woningen aan de zeekant waren reeds vroeger ontruimd en velen daarvan onder slopershanden gevallen.

Zodra de evacuatie was voltooid en degenen, die niet behoefden te evacueren, met hun gezinnen in een betrekkelijk klein wooncentrum van ons dorp waren ondergebracht, begon de grote afbraak van Zandvoort.

Van de ongeveer 2700 huizen die hier stonden, werden er ruim 900 afgebroken, hierbij waren alle hotels en grote pensions. Alle huizen aan de beide boulevards; een groot deel van de Brederodestraat; een deel van de Zandvoortselaan en vrijwel het gehele oude dorp.

Begrijpelijk is het, dat een dergelijke exodus van de bevolking, een grote terugslag gaf op het kerkelijk leven.

De kerk was veel te groot voor het kleine aantal achtergebleven Gemeenteleden en bovendien was de brandstofvoorziening ook zodanig gebrekkig, dat van het verwarmen der kerk geen sprake kon zijn. Daarom werd besloten de kerkdiensten in het vervolg verder te houden in de nieuwe consistoriekamer.

Ook de ambtsdragers (ouderlingen en diakenen) waren op twee na geëvacueerd. Niet onder het evacuatiebevel vielen de oude ouderling K. C. van der Mije en de diaken F. Koper. Ook de predikant, ds. D. Tromp, behoefde niet te evacueren.

De evacuatie maakte het onmogelijk kerkeraadsvergaderingen te houden, want de leden van de Kerkeraad, ook al hadden zij een nieuwe woonplaats in de nabijheid van Zandvoort gevonden, wat echter niet met allen het geval was, konden, evenmin als dit aan anderen mogelijk was, Zandvoort bezoeken; immers Zandvoort was slechts toegankelijk op vertoon van een z.g. „ausweis", hetwelk door de Orts-Kommandantur te Haarlem alleen in dringende gevallen en dan nog met vermelding der redenen waarvoor het geldig was, werd afgegeven.

Gedurende deze periode werd ds. Tromp beroepen naar Amsterdam. Ds. Tromp nam dit beroep aan en op zondag 2 januari



Gedeelte van het fraai bewerkte Avondmaal-zilver

Heerlijkheid aan zijn dochter Catharina Ida Loot, die in 1757 was gehuwd met Jan Marselis. Tijdvak 1757-1792.

Bij het overlijden van Jan van Marselis kwam de Heerlijkheid aan zijn dochter, gehuwd met Pieter Cornelis Hartsinck. Tijdvak 1792-1824.

De familie Hartsinck verkoopt de Heerlijkheid aan Jonkheer Barnaart. Tijdvak 1824-1851.

Jonkheer H. G. Barnaart volgt bij het overlijden van zijn vader, Jonkheer W. Ph. Barnaart in 1851, deze op en blijft in het bezit tot 1875, waarna de titel overgaat op zijn dochter Jonkvrouw Maria Catnarina gehuwd met A. Chr. J. de Favauge.

De kerk tijdens de tweede wereldoorlog

Gedurende de oorlog 1940-1945 werd aan onze kerk tengevolge van het oorlogsgeweld veel schade aangericht.

Hoewel Zandvoort niet het toneel van strijd of oorlogshandelingen was, gebeurde het meermalen dat schade werd veroorzaakt, die hiermede verband hield.

Tijdens de oorlog spoelden talrijke mijnen op het strand aan, die bij het aanspoelen explodeerden of later tot ontploffing werden gebracht, waardoor woningen en gebouwen beschadigd werden, voornamelijk aan de dakbedekking en aan de ruiten.

Op 6 november 1942 werd door de bezettings-autoriteiten de algehele evacuatie van alle inwoners van de gehele kuststreek bevolen. Dit bevel betekende, dat een ieder wiens aanwezigheid niet om ambtelijke redenen was vereist, de kuststreek metterwoon moest verlaten. Het gevolg hiervan was, dat van de 10.000 inwoners, die toen in Zandvoort woonden, er ruim 8200 uiterlijk 31 december 1942 moesten vertrekken.

Reeds eerder was de toegang tot het strand en de boulevards verboden. De woningen aan de zeekant waren reeds vroeger ontruimd en velen daarvan onder slopershanden gevallen.

Zodra de evacuatie was voltooid en degenen, die niet behoefden te evacueren, met hun gezinnen in een betrekkelijk klein wooncentrum van ons dorp waren ondergebracht, begon de grote afbraak van Zandvoort.

Van de ongeveer 2700 huizen die hier stonden, werden er ruim 900 afgebroken, hierbij waren alle hotels en grote pensions. Alle huizen aan de beide boulevards; een groot deel van de Brederodestraat; een deel van de Zandvoortselaan en vrijwel het gehele oude dorp.

Begrijpelijk is het, dat een dergelijke exodus van de bevolking, een grote terugslag gaf op het kerkelijk leven.

De kerk was veel te groot voor het kleine aantal achtergebleven Gemeenteleden en bovendien was de brandstofvoorziening ook zodanig gebrekkig, dat van het verwarmen der kerk geen sprake kon zijn. Daarom werd besloten de kerkdiensten in het vervolg verder te houden in de nieuwe consistoriekamer.

Ook de ambtsdragers (ouderlingen en diakenen) waren op twee na geëvacueerd. Niet onder het evacuatiebevel vielen de oude ouderling K. C. van der Mije en de diaken F. Koper. Ook de predikant, ds. D. Tromp, behoefde niet te evacueren.

De evacuatie maakte het onmogelijk kerkeraadsvergaderingen te houden, want de leden van de Kerkeraad, ook al hadden zij een nieuwe woonplaats in de nabijheid van Zandvoort gevonden, wat echter niet met allen het geval was, konden, evenmin als dit aan anderen mogelijk was, Zandvoort bezoeken; immers Zandvoort was slechts toegankelijk op vertoon van een z.g. „ausweis", hetwelk door de Orts-Kommandantur te Haarlem alleen in dringende gevallen en dan nog met vermelding der redenen waarvoor het geldig was, werd afgegeven.

Gedurende deze periode werd ds. Tromp beroepen naar Amsterdam. Ds. Tromp nam dit beroep aan en op zondag 2 januari



Gedeelte van het fraai bewerkte Avondmaal-zilver

1944 hield hij in de Vredenhofkapel te Heemstede zijn afscheidspredikatie.

Hij deed dit te Heemstede, omdat in die plaats vele inwoners van Zandvoort zich na de evacuatie hadden gevestigd en ook, omdat, wanneer hij dit in onze kerk zou hebben gedaan van een afscheid van de Gemeente geen sprake zou zijn geweest.

Vóór zijn vertrek stelde ds. Tromp een commissie van drie gemeenteleden in, die tezamen met de hulpprediker ds. L. J. Bloemsma en de niet geëvacueerde ouderling en diaken het verdere bestuur van de kerk op zich zou nemen, tot dat de Gemeente weer zou zijn teruggekeerd.

Ook materieel gezien waren er veel zorgen. Het avondmaalszilver was in de kluis van de Grote Kerk te Haarlem in veiligheid gebracht. Het marmeren grafornament in de kerk werd afgebroken en in de duinen onder het zand verborgen.

Nadat ds. Tromp was vertrokken is ds. Bloemsma, die te Aerdenhout woonachtig was, alhier komen wonen en heeft hij gedurende de verdere oorlogstijd de Gemeente gediend.

Het voortbestaan van het kerkgebouw hing letterlijk aan een dunne draad, want gedurende de oorlog was door de Duitsers een lading springstof onder de toren aangebracht, ten einde deze, wanneer zij dit nodig zouden oordelen, in de lucht te doen vliegen.

Het is bekend, dat de Duitsers alom in den lande kerkklokken hebben geroofd. Ook onze klok werd medegenomen. Gelukkig hebben zij hem niet gesmolten. Na de bevrijding werd hij in de buurt van Barneveld teruggevonden.

Ook ons Tehuis voor ouden van dagen werd ontruimd. Onze oudjes moesten evacueren naar Smilde (Drente), waar zij uitstekend werden ondergebracht in het buitengoed „Korteweg".

Zij hebben daar, materieel bezien, een goed verblijf gehad, hoewel het feit, dat zij ver van Zandvoort en van hun verwanten waren, vooral bij de zeer gebrekkige reismogelijkheden, zeer schrijnend was.

Op 3 juli 1945 keerden ze weder te Zandvoort in ons Tehuis terug.

Ze zijn niet onafgebroken te Smilde gebleven. Toen de oorlogshandelingen in het laatst van 1944 tot onze noordelijke provincies doordrongen, moesten zij enige malen verhuizen; eerst gingen zij naar Diever en later naar Paterswolde.

Lijst van predikanten

1586—1611	Joh. Marcus. Overleden alhier.
1612—1622	J. H. Trollinus. Vertrokken als vlootpredikant.
1623—1627	C. Petraeus, proponent. Vertrokken naar Elburg.
1627—1646	P. Facke, proponent. Overleden alhier.
1646—1659	H. van Loon, proponent. Overleden alhier.
1661—1679	C. Spiljardus. Van Loevestein. Overleden alhier.
1679—1699	J. v. d. Wal, proponent. Overleden alhier.
1700—1729	G. Molerius a Bokhorst; kwam uit Spanje van de ambassade en overleed alhier.
1729—1762	H. A. Tros, proponent. Overleden alhier.
1762—1774	J. H. Schadd, proponent. Vertrokken naar Lochem.
1775—1792	J. G. v. d. Bell, van Groothuizen. Vertrokken naar Wervershoof.
1792—1794	P. v. d. Ven, van Hall, gemeente Brummen. Vertrokken naar Rijnsburg.
1795—1799	J. van Oostveen, van Krommeniedijk. Vertrokken naar Nieuwerkerk aan de IJssel. Afscheidsrede Hebreeën 2 : 3a.
1800—1804	J. Vogel, proponent. Vertrokken naar Assendelft. Intreerede Markus 1 : 17. Afscheidsrede Hebreeën 13 : 20 en 21.
1809—1812	L. Jutting, van Breskens, Vertrokken naar Jisp.
1813—1817	A. C. van Alderwereld, kandidaat. Vertrokken naar Rijnzaterswoude. Afscheidsrede I Johannes 4 : 16b.
1818—1822	J. van Rhee, van Eenum. Vertrokken naar Bennebroek. Intree II Corinthe 12 : 9a. Afscheid Prediker 12 : 13 en 14.
1823—1826	G. v. d. Berg, kandidaat. Vertrokken naar Hoogmade. Intree Psalm 121 : 2. Afscheid Handelingen 20 : 32.

1826—1831	H. Henny, van Egmond-Binnen. Vertrokken naar Bennebroek. Intree Galaten 6 : 14a.
1831—1836	H. G. M. Koolhaas, kandidaat. Vertrokken naar Doetinchem. Intree I Corinte 2 : 2. Afscheid II Corinte 6 : 1.
1837—1882	C. Swaluë, kandidaat. Emeritus geworden. Intree Jacobus 1 : 21b. (Ds. Swaluë is de dichter van het Zandvoortse volkslied).
1882—1888	L. Heldring, van Bussum. Vertrokken naar Middelburg.
1888—1890	O. Schrieke, van Pijnacker. Vetrokken naar Lemmer. Intree Romeinen 10 : 6-8 Afscheid Openbaringen 16 : 15.
1891—1894	C. Barneveld, van Varseveld. Vertrokken naar Aalten. Afscheid Psalm 134 : 3.
1894—1903	G. Hulsman, van Lemele. Vertrokken naar Groningen.
1904—1923	G. Posthumus Meyjes, van Dubbeldam. Emeritus geworden. Intree Mattheus 10 : 34b.
1924—1929	A. K. Straatsma, van Meppel. Vertrokken naar 's-Gravenhage.
1929—1944	D. Tromp, van Heerlen. Vertrokken naar Amsterdam.
1944—1946	L. J. Bloemsma, hulpprediker. Vertrokken naar Beesd. Afscheid Romeinen 8 : 35.
1946	C. de Ru, van Rozenburg. Intree 2 Corinte 1 : 20.
1947—1953	E. Saraber Jr., van Emmercompascum. Vertrokken naar Voorschoten. Intree Mattheus 6 : 33. Afscheid Mattheus 6 : 33.
1953	R. H. Oldeman, van Heemstede. Intree Psalm 103 : 1.

Oorspronkelijk omvatte onze Kerk het gebied van de burgerlijke gemeente Zandvoort, Bentveld en Aerdenhout.

Omstreeks 1930 besloot de kerkeraad te Aerdenhout een Kapel te stichten, welke kort daarop werd gebouwd en in gebruik genomen.

In 1947 werd Aerdenhout tot een zelfstandige kerkelijke gemeente geformeerd en van Zandvoort afgescheiden.

In bovenstaande regelen heb ik getracht in een kort bestek naar voren te brengen datgene wat mij van onze kerk bekend is.

Zonder tekortkomingen zal dit overzicht niet zijn; ik ben mij daarvan volkomen bewust. Misschien is het te kort en mogelijk te langdradig.

Ik hoop er echter in te zijn geslaagd een inzicht te hebben gegeven op welke wijze onze voorouders, dikwijls onder moeilijke omstandigheden, hebben getracht onze Kerk in stand te houden en voor het nageslacht te bewaren. Gemakkelijk zal die taak niet zijn geweest. De gemeente was klein en de oude Zandvoorters hadden het financieel niet gemakkelijk. Maar niettegenstaande dat, hebben ze ons een kerkgebouw achtergelaten, waarop wij trots kunnen zijn.

Op ons rust de taak dit werk met die zelfde taaiheid voort te zetten, opdat ook zij, die na ons komen, ditzelfde van ons zullen kunnen getuigen.

P. VAN DER MIJE KCzn.

Zandvoort, juni 1957